

Medicinsko- biokemijski laboratorij OB „Dr. Tomislav Bardek“ Koprivnica	Vrsta dokumenta: Radna uputa	Izdanje: 1
	Naziv: Upute za pacijente	Primjena od: 1.10.2020.
	Oznaka: RU 028	Stranica: 1/4

Opće informacije:

VRIJEME PRIJEMA PACIJENATA

- Rutinski laboratorij: radnim danom **07-09 h**
- Hitni laboratorij: svaki dan **0-24 h**

VRIJEME IZDAVANJE NALAZA

- Radnim danom **14 – 16 h** na šalteru MBL
- Svi nalazi za sve pretrage iz područja primarne zdravstvene zaštite dostavljaju se putem aplikacije CEZIH liječnicima obiteljske medicine.
- Elektronskom poštom nalazi se šalju isključivo pacijentima uz prethodno popunjen obrazac „Izjava o slanju nalaza e-poštom“ te ordinacijama obiteljske medicine na njihov zahtjev.

INFORMACIJE

- radnim danom 12-15 h na prijemnom šalteru MBL (tel. **048/251-651**)

OPĆE UPUTE ZA PRIPREMU BOLESNIKA PRIJE UZIMANJA KRVI

- dan prije uzimanja uzorka potrebno je izbjegavati intenzivnu tjelesnu aktivnost, te uzeti uobičajene obroke hrane, ali ne premasne
- poslije 22 sata dan prije odlaska u laboratorij:
 - ne uzimati hranu,
 - ne piti alkohol
 - ne pušiti
- za redovne pretrage krv se od bolesnika uzima ujutro između 7 i 9 sati dok je bolesnik odmoren i prije nego što je podvrgnut terapijskim i dijagnostičkim postupcima

1. PRIPREMA BOLESNIKA PRIJE ODREĐIVANJA ŽELJEZA

- 24 – 48 sati prije uzimanja krvi ne piti sokove obogaćene vitaminima ili energetske napitke
- krv od bolesnika uzeti ujutro između 7 i 10 sati jer željezo ima značajnu dnevnu varijaciju (i do 70%)
- ako je bolesnik pod terapijom preparatima željeza i/ili multivitaminским preparatima obogaćenima željezom, kontrola željeza u serumu izvodi se najmanje:
 - tjedan do 10 dana nakon peroralnog uzimanja preparata željeza
 - 3 dana nakon davanja intravenoznih preparata
 - mjesec dana nakon intramuskularnog davanja željeza

- **Lijekovi:** koncentracije željeza u serumu su povećane kod primjene acetilsalicilne kiseline, kloramfenikola, oralnih kontraceptiva, multivitamina i kemoterapijskih agenasa (posebno cisplatina i metotreksata)
- Određivanje željeza ne treba provoditi u stanju akutne bakterijske ili virusne infekcije!

2. PRIPREMA BOLESNIKA PRIJE ODREĐIVANJA LIPIDNOG STATUSA

- Dva tjedna prije uzimanja krvi poželjno je uobičajeno se hraniti i izbjegavati promjene u tjelesnoj težini
- 48 sati prije uzimanja krvi izbjegavati intenzivnu tjelesnu aktivnost i ne uzimati alkohol
- 24 sata prije uzimanja krvi izbjegavati intenzivnu tjelesnu aktivnost te uzimati uobičajene, ali ne premasne obroke
- 12 sati prije uzimanja krvi:
 - poslije 19 h ne uzimati hranu, ne piti alkohol i ne pušiti.

Određivanje kolesterola ne bi se trebalo provoditi prije nego što prođe 8 tjedana od :

- akutnog infarkta miokarda
- moždanog udara
- kirurške operacije
- traume
- akutne bakterijske i virusne infekcije

3. PRIPREMA BOLESNIKA PRIJE PROVOĐENJA TESTA ORALNE PODNOŠLJIVOST GLUKOZE (OGTT)

- test se izvodi ujutro nakon što je bolesnik prethodnu noć bio natašte (8 – 14 sati), a 3 dana prije toga na uobičajenoj prehrani (>150 g ugljikohidrata na dan) i bez ograničavanja tjelesne aktivnosti
- za vrijeme testa bolesnik se ne treba izlagati pojačanoj tjelesnoj aktivnosti, ne smije jesti, piti kavu i druga pića, ni pušiti

4. PRIPREMA BOLESNIKA PRIJE ODREĐIVANJA TUMORSKIH MARKERA

- preporučeno vađenje krvi za pretragu PSA jest prije moguće manipulacije prostatom (digitorektalni pregled, vožnja bicikla, spolni odnos ili biopsija prostate)
- nije preporučeno vaditi krv za CA 125 tijekom menstruacije zbog mogućih lažno povišenih vrijednosti

5. PRIPREMA BOLESNIKA PRIJE ODREĐIVANJA SPOLNIH HORMONA

- Preporučeno je vađenje krvi ujutro i natašte te kod žena u određene dane menstrualnog ciklusa. Stoga je potrebno osoblju na šalteru administracije prilikom zaprimanja uputnice dati podatke o danu menstrualnog ciklusa.

Ukoliko nadležni liječnik nije savjetovao drugačije, preporučeno vrijeme uzorkovanja je slijedeće:

- **ŽENE**
 - FSH, LH, estradiol (E2)** → 3.-5.dan menstrualnog ciklusa
 - Progesteron** → 21.-23.dan menstrualnog ciklusa

Testosteron → folikularna faza menstrualnog ciklusa

- **MUŠKARCI**

Testosteron → ranojutarnji uzorak

- **ŽENE i MUŠKARCI**

Prolaktin → uzorkovanje krvi se provodi ujutro, natašte, 3-4h nakon buđenja

→ pacijent mora prije uzorkovanja krvi mirovati minimalno 30 minuta

6. UPUTE ZA SKUPLJANJE MOKRAĆE ZA KVALITATIVNU I KVANTITATIVNU ANALIZU

6.1. Pravilno davanje uzorka mokraće za analizu

- prvi mlaz mokraće pustiti u WC
- drugi (srednji mlaz) mokraće u čašu za uzorkovanje
- ostatak mokraće baciti u WC
- za **kompletnu analizu mokraće** uzorak izbora je srednji mlaz prve jutarnje mokraće, nakon noćnog sna, toalete vanjskog spolovila, prije doručka i drugih aktivnosti, pri čemu vrijeme od posljednjeg pražnjenja mjehura treba biti najmanje 4, a najviše 8 sati
- analizu se ne preporučuje raditi kod žena neposredno prije, za vrijeme i neposredno nakon menstruacije kao ni kod žena koje imaju vidljiv vaginalni iscjedak
- mokraću treba skupljati u čistu posudu sa širokim grlom koja je po mogućnosti za jednokratnu upotrebu
- minimalni volumen mokraće je 5 mL
- ako se uzorak prenosi do mjesta obrade, posuda mora biti zatvorena
- pregled mokraće treba učiniti **unutar 2 sata** (najkasnije 4 sata) po uzimanju uzorka.

6.2. Sakupljanje 24-satne mokraće

- prvu jutarnju mokraću baciti u WC
- svu slijedeću mokraću (izmokrenu tijekom dana i noći) sakupljati u čiste boce. U bocu staviti i prvu jutarnju mokraću izmokrenu na dan kad se završava sakupljanje.

(primjerice, mokraću izmokrenu u utorak u 7h ujutro baciti u WC; svu mokraću sakupljenu tijekom dana i noći sa utorka na srijedu stavljati u boce; prvu jutarnju mokraću izmokrenu u srijedu ujutro staviti u bocu- time završava ciklus od 24h)

- za sakupljanje je preporučljivo koristiti čiste boce od obične negazirane vode.
- boce moraju biti obilježene na prikladan način (imenom, prezimenom, datumom i brojem boce)
- obavezno donijeti u laboratorij svu sakupljenu mokraću
- za izradu pretrage klirens kreatinina potrebno je laboratorijskom osoblju reći svoju visinu i težinu

6.3. Upute za sakupljanje 24h mokraće za određivanje vanil-mandelične kiseline (VMA) i kateholamina

PRIPREMA

- 3 dana prije i za vrijeme sakupljanja ne konzumirati kavu, čaj, čokoladu, banane, vaniliju
- 3 dana prije i za vrijeme sakupljanja ne uzimati salicilate, fenotiazin, antihipertenzive

SAKUPLJANJE MOKRAĆE

Boce za sakupljanje 24h mokraće za VMA i katekolamine potrebno je **podići u laboratoriju**. Pacijent od osoblja laboratorija dobiva tamne boce u koje je prethodno dodana određena količina kiseline.

Kiselina se **NE SMIJE** bacati iz boca niti se smije mokriti izravno u boce!!

Prva jutarnja mokraća se izmokri u WC, a sve ostalo izmokreno tokom dana i noći sakuplja se u bocu (ili više boca, ukoliko je potrebno). Iduće jutro u iste boce se sakupi i prva jutarnja mokraća od tog drugog dana (do onoga sata kada je izmokrena prva jutarnja mokraća prethodnog dana). Time je završeno sakupljanje jednog 24h mokraće.

Boce tijekom sakupljanja treba **čuvati na tamnom i hladnom mjestu**.

U laboratorij je potrebno donijeti SAV mokraču (sve boce, ako ih je više).

Na boce je potrebno čitko napisati ime, prezime, datum i godinu rođenja, te broj boce („1.“za prvu bocu, itd.)

7. KALPROTEKTIN U STOLICI

- preporučeno izvođenje pretrage jest najmanje 7 dana nakon uzimanja nesteroidnih protuupalnih lijekova (Aspirin, Andol i Ibuprofen)
- nije preporučeno uzimati uzorak stolice tokom menstruacijskog krvarenja
- zbog stabilnosti uzorka potrebno je uzorak u laboratorij dostaviti isti, najkasnije drugi dan

8. KRV U STOLICI (HEMOKULT)

- uzorke 3 uzastopne stolice potrebno je sakupljati u za to namijenjene 3 plastične posudice koje moraju biti označene brojem spremnika imenom, prezimenom i datumom (uzorak 1.stolice stavlja se u 1.bočicu i tako redom).

Dijetu započeti 3 (minimalno 2) dana prije testiranja i provoditi ju tijekom cijele prve faze testiranja (sakupljanja uzoraka stolice).

Dijeta za krv u stolici:

1.Hrana koju treba izbjegavati: nedovoljno pečeno ili polu-kuhano crveno meso (janjetina, govedina), jetrica i jetrene kobasice, bijelu repu, hren, dinje, lubenice, banane i rajčice.

2.Preporučena hrana: dobro kuhano meso, piletina, puretina, riba, jogurt i mlijeko, kuhano voće i povrće, salate. Visoko vlaknasta hrana i koštunjavo voće i plodove, oraščići, kikiriki, kokice, žitarice, kruh od integralnog brašna.

- 7 dana prije sakupljanja uzoraka pacijent ne smije uzimati acetilsalicilnu kiselinu (Aspirin) i druge nesteroidne protuupalne lijekove (NSAID, npr.ibuprofen, indometacin ili naproksen) te preparate željeza.
- 3 dana prije i tijekom sakupljanja ne uzimati askorbinsku kiselinu (vitamin C) u količinama većim od 250 mg dnevno iz voća ili dodataka hrani (limun, naranča,mandarine, grejp, sokovi...), antacide, salicilate (osobito s alkoholom), steroide.

Test treba odgoditi kod proljeva, menstruacije, krvarenja iz hemoroida ili mokraćovoda.